

Л. Страшинська, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД

Нині в Україні близько 90 заводів і цехів розливають майже 400 назв мінеральних вод, з яких 160 – лікувально-столові та лікувальні, виробляють 85 найменувань напоїв, з яких 65 розроблені за останні 2–3 роки. Також зареєстровано близько 50 родовищ мінеральної води. Їх запаси – понад 2500 куб.м/добу.

Найвищого рівня виробництва мінеральних вод було досягнуто у 1989 році – 1139,1млн. пів літрів. Споживання мінеральних вод на той же час становило 10,9 л/рік в розрахунку на душу населення. Але з початком перебудови, відкриттям кордонів, зниженням купівельної спроможності населення виробництво мінеральних вод значно знизилося. Зокрема, у 1996 р. мінеральної води було вироблено 294,3 млн. півлітрів, а споживання знизилося до 3 літрів.

Виробництво мінеральних вод в Україні за 1985 – 1996 рр. представлено в таблиці 1. Аналіз наведених даних свідчить, що виробництво мінеральних вод з 1990 до 1996 року зменшувалося. Так, у 1996 році було вироблено 294,3 млн. пів літрів мінеральних вод, що складає 27,0% від виробництва 1990 року і 89,9% – виробництва 1995 року. Виробництво мінеральних вод по областях України у 1995 року. Виробництво мінеральних вод по областях України у 1996 році теж знизилося за виключенням Запорізької, Львівської, Полтавської, Чернігівської областей та м. Києва, де спостерігалось незначне зростання виробництва відповідно на 4,5 23,9, 23,7, 1,8 та 60,4% порівняно з 1995 роком. Серед виробництва мінеральних вод особливе місце займає Карпатський регіон, що включає Закарпатську, Львівську, Івано-Франківську та Чернівецьку області. Виробництво мінеральних вод у цих областях за 1996 р. складало 79,4 мпн. півлітрів, що становить 27,0% від загального виробництва в цілому по Україні.

**Виробництво мінеральних вод по областях України та Автономній
Республіці Крим (тис. півлітрів)**

Регіони	1990 р.	1995 р.	1996 р.	1996 р. у % до	
				1990 р.	1995 р.
Україна	1090200	327224	294263	27,0	89,9
Авт. Респ. Крим	66605	17536	12008	18,0	68,5
Вінницька	57159	11940	7741	13,5	64,8
Волинська	8891	498	321	3,6	64,5
Дніпропетровська	58981	12853	5397	9,2	42,0
Донецька	53828	12146	9129	17,0	75,2
Житомирська	34748	4704	3163	9,1	67,2
Закарпатська	113195	45157	40653	35,9	90,0
Запорізька	49560	12942	13523	27,3	104,5
Івано- Франківська	37603	10516	8397	22,3	79,8
Київська (без м. Києва)	32482	10090	5463	16,8	54,1
Кіровоградська	10140	1901	1629	16,1	85,7
Луганська	27307	7508	5832	21,4	77,7
Львівська	50396	18278	22640	44,9	123,9
Миколаївська	21826	12025	7711	35,3	64,1
Одеська	50279	18764	16330	32,5	87,0
Полтавська	101016	35146	43467	43,0	123,7
Рівненська	19937	6360	5308	26,6	83,5
Сумська	13208	3084	1996	15,1	64,7
Тернопільська	26795	12404	7447	27,8	60,0
Харківська	74327	17798	12398	16,7	69,7
Херсонська	22764	4522	4050	17,8	89,6
Хмельницька	29746	6955	5975	20,1	85,9
Черкаська	30334	6184	5126	16,9	82,9
Чернівецька	17951	10053	7753	43,2	77,1
Чернігівська	21546	6620	6737	31,3	101,8
м. Київ	59576	21232	34062	27,2	160,4
м. Севастополь	-	8	7	-	87,5

Безперечним лідером у виробництві мінеральних вод України є Закарпатська область – 40,7 млн. півлітрів (у 1996 році), що складає 13,8% обсягів її виробництва у країні та 51,2% обсягів виробництва Карпатського регіону.

Експертні оцінки дають підстави стверджувати, що українські мінеральні води за цілющими властивостями є унікальними та можуть конкурувати зі світовими аналогами. Так, на виставці «Інтердрінк – 96» у Москві вода «Куяльник» (фруктова) отримала кілька призових місць, представлена до «Золотої зірки Парижу». Мінеральна вода «Софія Київська» заводу «Росинка» у 1996 році отримала золоту медаль на міжнародному конкурсі напоїв у Мінську. А мінеральні води «Свалява», «Лужанська», «Поляна Квасова» закарпатських мінеральних джерел ще у ХІХ ст. посідали перші місця на відомих паризьких виставках.

Суттєвою перевагою вітчизняної безалкогольної промисловості є її функціонування на основі натуральної сировини, що запобігає перенасиченню напоїв штучними барвниками й консервантами.

Випуск безалкогольних напоїв залежить від сезонного фактору: влітку попит зростає, взимку – зменшується. Проте, навіть сьогодні, в часи економічної скрути, попит на мінеральну воду досить стабільний. Оскільки мінеральну воду споживають в основному через її корисність, сезонність особливого попиту на ціни не має – тільки незначне (до 2–3%) підвищення цін у зв'язку з настанням літнього періоду.

Лідером серед мінеральної води із солоним присмаком є «Миргородська». Також у цьому сегменті ринку користується популярністю вода з лужним присмаком «Поляна квасова» і майже без присмаку – «Трускавецька», яка з'явилася на ринку України з грудня 1996 р. Розлив її здійснює на Трускавецькому заводі мінеральних вод підприємство з іноземними інвестиціями ТОВ «Аква–Еко». Відпускна ціна такої води та іншої продукції цієї товарної групи з часу відкриття підприємства не змінювалася.

Проте, слід зазначити, що нині технічний рівень підприємств галузі, за деяким винятком, ще дуже відстає від світового, а виробничі потужності використовуються на 25%.

Однією з важливих проблем виробництва й реалізації мінеральних вод є пакування продукції. Основний класичний матеріал для виготовлення пляшок – скло, яке є екологічно чистим. Бите скло можна використовувати для виробництва нових пляшок. Наприклад, у Німеччині кожен другу пляшку виготовляють з битого скла. Скло – ідеальний матеріал для зберігання харчових продуктів: нейтральний, непроникний для газів, прозорий. Запаси сировини для виробництва скла в Україні необмежені. За кордоном, окрім скла, для виготовлення пляшок широко використовують пластик.

Основна перевага пластикової пляшки – мала питома вага. Пляшка місткістю 1,5 л важить 108 г. Цей заміник скла – міцний, стійкий при ударі. Пластикові пляшки, наповнені водою, витримують удар при падінні з висоти 3–4 метрів, зручна при транспортуванні. Але пастеризація таких пляшок неможлива, а рідини, насичені вуглекислим газом, при тривалому зберіганні його втрачають.

У 1995 році розпочалося створення вітчизняного виробництва пет-пляшок із імпортованої сировини. Машина для їх виготовлення закуплена у Швейцарії та змонтована на ЗАТ «Харчопромсервіс» (продуктивність – 8 тис. прес-форм за годину для подальшого виготовлення з них пляшок 1,5–2 л). Пляшки місткістю 2 л для розфасовки газованих напоїв одержало АТЗТ «Оболонь», 1,5-літрові пляшки – миргородський завод та інші підприємства.

На теперішній час підприємства галузі здійснюють технічне переоснащення, встановлюючи лінії розливу у пластикові пляшки на власних підприємствах. Подібні лінії вже є на заводі мінеральних вод у Миргороді, на київських заводах «Оболонь» і «Росинка», причому технічне переоснащення заводу «Росинка» провадилося за власні кошти.

У Закарпатській області також дбають про розширення експортних можливостей власної мінеральної води. Для цього планують розливати мінеральні води в ізотермічні цистерни. АТ «Куяльник», що на Одещині

(випускає воду «Куяльник» і різні фруктові безалкогольні напої), вже сьогодні експортує продукцію до Росії, Ізраїлю, Америки. Значною мірою певне зростання випуску на Куяльницькому родовищі зумовлене заміною обладнання (встановлені лінії розливу у пластикові пляшки), продуманою рекламною кампанією.

Ще 6-7 років тому майже в кожному райцентрі України, особливо в західних областях та на Прикарпатті, розливали мінеральні води та солодкі газовані напої, експортували їх до республік колишнього СРСР та до інших країн. Тепер більшість заводів продтоварів, які займалися цією справою, стоять. А вільну нішу на ринку зайняли іноземні фірми та різні комерційні структури, серед яких немало таких, які під етикеткою відомої мінеральної води випускають лише щось подібне до неї. Адже виробництво та розлив мінеральних вод в Україні є досить прибутковим, а низька собівартість і належна якість продукції можуть стати визначальною умовою виходу на світові ринки.